

**รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม:
กรณีศึกษากล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดย
ใช้สวนกล้วยเป็นฐานการเรียนรู้**

**Geographical Literacy Learning Management Model to Enhance Holistic Thinking
Skills: Case Studies of Registered Gluay Kai Kamphaeng Phet as Geographical
Indications by Using Banana Garden as Based Learning**

ทศวัฒน์ ซอแก้ว^{1*} และ ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ²

Thassawat Sorkeaw^{1*} and Nattachet Pooncharoen²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม: กรณีศึกษากล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้สวนกล้วยเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการแบบอุปนัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียน กลุ่มครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกล้วยไข่ ได้แก่เกษตรกรผู้เพาะปลูกกล้วยไข่ และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ รวมทั้งสิ้น 64 คน โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษา คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน และสวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในอำเภอคลองลาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุปการวิเคราะห์แบบอุปนัยจากผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการของการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ พบว่า อันดับที่ 1 คือ กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ ร้อยละ 100 อันดับที่ 2 ความพร้อมของอุปกรณ์และสื่อการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน ร้อยละ 69.23 อันดับที่ 3 ด้านความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนและกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด ร้อยละ 61.54 อันดับที่ 4 ด้านเวลา ร้อยละ 53.85 อันดับที่ 5 ด้านความภูมิใจในท้องถิ่น ร้อยละ 46.15 และอันดับที่ 6 กิจกรรมที่สนุกสนาน ร้อยละ 38.46 โดยนำข้อมูลมาจัดเป็นกลุ่ม และสร้างเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิด 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสุข สนุกสนาน และได้กำหนดเป็นหลักการจัดการเรียนรู้ขึ้น 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความภาคภูมิใจในวิถีเกษตรท้องถิ่น 2) การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ และ 3) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม: กรณีศึกษากล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยใช้สวนกล้วยเป็นฐานการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรม พิชิต GI กำแพงเพชร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ มองถิ่นให้รู้รอบ บอกปัจจัย คลี่คลายสงสัย และเข้าใจองค์รวม จากผลการศึกษา ได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Master of Education Program in Social Studies, Faculty of Education, Naresuan University

²สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Social Studies, Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author: Thassawat.sorkeaw@gmail.com

Received : 17 เมษายน 2565 / Revised : 25 กรกฎาคม 2565 / Accepted : 1 สิงหาคม 2565

KHLONGLAN Model สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม ทั้งนี้ ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดแบบองค์รวม ในระดับ ดีมาก ผู้เรียนเกิดการคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ ได้แก่ สายพันธุ์กล้วยไข่ สภาพพื้นที่ อากาศ ความหนาแน่น ปุ๋ย แร่ธาตุ ความชุ่มชื้น การดูแล และคน โดยใช้แหล่งเรียนรู้สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรในท้องถิ่น

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้/ ภูมิศาสตร์/ การคิดแบบองค์รวม/ กล้วยไข่กำแพงเพชร/ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

Abstract

This study had two objectives: 1. To study the current situations and the need in geographical literacy learning management 2. Develop a geographical literacy learning management model to enhance holistic thinking skills: case studies of registered Gluay Kai Kamphaeng phet as geographical indications by using banana garden as based learning. This is qualitative research by Inductive methodology. The main informants were three group comprised of students, geography teachers, and banana experts include farmers who have experience about Gluay Kai Kamphaeng Phet, and District Agricultural Extension Officers. There were 64 participants and the scope of studying was the secondary school in Khlonglan District. Using registered Gluay kai Kamphaeng Phet as geographical indications garden in Khlonglan District, the data was analyzed by analytic induction from informants in each group and the statistics used for data analysis were frequency and percentage from the interview, focus group discussion, and method triangulation together with methodological triangulation. The results of this study found the current situations and needs in geographical literacy learning management. The first ranking is hands-on activities with 100%, the second is readiness of equipment and teaching materials, the use of community learning resources and the expertise of the teachers with 69.23%, the third is the literacy of the learners and the activities that enhance thinking with 61.54%, the fourth is time spent with 53.85%, the fifth is local pride with 46.15%, the sixth was fun activities with 38.46%. The data was brought into groups and the information used to create a learning management guideline on four issues: 1) Organizing learning activities outside the classroom 2) Learning management that allows students to actually practice 3) learning management that focuses on developing thinking skills 4) Learning management that emphasizes happiness and fun, and then uses the learning management approach to create three principles of learning management: 1) building pride in local farming methods 2) developing thinking skills using geographic processes and 3) child-centered learning. The researcher created a geographical literacy learning management model to enhance holistic thinking skills by using Gluay kai Kamphaeng Phet as geographical indications-based learning through the Enhance GI Kamphaeng Phet Activity, which consists of four steps: “Mong Tin Hai Rob Roo” (insightful knowledge of the local community), telling the factors, disentanglement of the suspect, and understanding all of the content in holistic manner from the results of this study. Creating the KHLONGLAN Model can lead to be the model for managing geography courses that promote holistic thinking skills. This gives learners holistic thinking skills at a very good level. Students come up with thoughts that connect the relationship of various environmental and physical factors, namely, the species of Gluay Kai, territorial conditions, climate, density, fertilizer, minerals, moisture, care, and people using the local Kamphaeng Phet banana plantation learning resources.

Keyword: Learning management model/ Geography/ Holistic thinking/ Gluay Kai Kamphaeng Phet/ Geographical indications

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมผ่านการเรียนรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม สร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ สร้างองค์ความรู้ ที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและนักเรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ [1] อีกทั้งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการสืบค้น การทำงานที่มีปฏิสัมพันธ์ เกิดเป็นทักษะ 3R8C โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและสามารถแก้ปัญหาได้ (Critical thinking and problem solving) [2]

การจัดการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์ สามารถสนองเป้าหมายการเรียนรู้ดังกล่าวได้ เนื่องจากมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว และนำความรู้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการจัดทำและปรับปรุงสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ [3] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการคิดแบบองค์รวม (Holistic Thinking) ซึ่งเป็นทักษะหลักทางภูมิศาสตร์ที่ถูกคาดหวังให้เกิดขึ้นในการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยในระบบธรรมชาติ

กนก จันทรา กล่าวไว้ว่า การคิดแบบองค์รวมในการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เป็นการมองภาพรวมของระบบต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ ที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น [4] และอมรรัตน์ ศรีเจริญ กล่าวว่า การคิดองค์รวมเป็นการมองภาพรวมทั้งระบบมีการเชื่อมโยงภายในแต่ละระบบย่อย ๆ ที่จะสนับสนุนให้เกิดการคิด ส่วนองค์ประกอบหลัก คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการจำแนกหมวดหมู่ ทักษะการจัดลำดับ ทักษะการเชื่อมโยงสัมพันธ์ ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการผสมผสานข้อมูล และทักษะ

การประยุกต์ใช้ความรู้โดยมีประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคลเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงการรับรู้ข้อมูล [5] สอดคล้องกับ ธีรวิภา เชื้อพระทอง เรื่อง การจัดการเรียนรู้กระบวนการภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบองค์รวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารภีพิทยาคม พบว่า ผู้เรียนสามารถระบุสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ผลกระทบ แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อม และแสดงการคิดที่มองเห็นความสัมพันธ์ทุกมิติแบบองค์รวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและมิติมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ เกิดกระบวนการคิดแบบองค์รวมที่ผู้เรียนสามารถหาคำตอบและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ [6]

การนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาบูรณาการสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ ดังที่อมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนาธร กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Education) ว่าเป็นกระบวนการใช้ชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ [7] เช่นเดียวกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนเกษตรเป็นฐาน (Garden-Based Learning) เป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยใช้สวนเกษตรเป็นสื่อในการเรียน โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบประสบการณ์ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะอย่างองค์รวม [8] ซึ่งภายในสวนเกษตรจะประกอบด้วยปัจจัยทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้

กอบปรักจังหวัดกำแพงเพชร มีความโดดเด่นทางด้านภูมิศาสตร์เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ คือ กล้วยไข่กำแพงเพชร ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จึงเกิดเป็นพืชเศรษฐกิจที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของพื้นที่ แต่ปัจจุบันการปลูกกล้วยไข่ลดลงอย่างต่อเนื่อง [9] ภูมิปัญญาด้านการปลูกกล้วยไข่กำแพงเพชร อาจไม่มีผู้สืบสานต่อ ทำให้การเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นชื่อของจังหวัดและประเทศไทย อาจสูญหายไปจากท้องถิ่น ดังนั้น วิธีการหนึ่งที่จะสามารถทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ตระหนักในคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของ

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ได้ โดยผ่านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภูมิศาสตร์

อีกทั้งในการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่อยู่ในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถคิดและมองเห็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นในระบบธรรมชาติตามจุดมุ่งหมายของการปรับปรุงหลักสูตรสาระภูมิศาสตร์ได้ เนื่องจากขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบได้

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน นำมาสู่การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม โดยใช้สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้แบบมีประสบการณ์นอกห้องเรียน ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัจจัยแวดล้อมในสวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ทำให้เกิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการและทักษะทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงพื้นที่ การคิดแบบองค์รวม ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงจนนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีความหมายต่อสังคมและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวมโดยใช้สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามการปรับปรุงหลักสูตรสาระภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2560

2. วัสดุและวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยออกแบบการดำเนินการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแบบอุปนัย

(Inductive Methodology) โดยมุ่งเน้นศึกษาเพื่อนำข้อมูลสภาพการเรียนการสอนในปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนแบบ Active Learning โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในห้องถิ่นมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก จำนวน 64 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 นักเรียนผู้ให้ข้อมูลสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โรงเรียนละ 5 คน ประกอบไปด้วย 1) โรงเรียนคลองลานวิทยา 2) โรงเรียนคลองลานพัฒนาจินตาคักดิ์ โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ดังนี้ 1) เป็นนักเรียนที่เคยเรียนสาระภูมิศาสตร์หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 2) นักเรียนมีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 นักเรียนผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนคลองลานวิทยา จำนวน 50 คน โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ดังนี้ 1) นักเรียนที่เคยเรียนสาระภูมิศาสตร์ หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 2) นักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของครูผู้สอน 3) นักเรียนมีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2. กลุ่มผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน ประกอบไปด้วย 1) ครูโรงเรียนคลองลานพัฒนาจินตาคักดิ์ 2) ครูโรงเรียนคลองลานวิทยา

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกจากผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูก การดูแลกล้วยไข่กำแพงเพชร มีความรู้ทางด้านวิชาการเกษตร จำนวน 2 คน ประกอบไปด้วย 1) เกษตรกร ที่มีส่วนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอคลองลาน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยและเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิง

คุณภาพ ด้วยวิธีการแบบอุปนัย (Inductive Methodology) เป็นการศึกษาค้นคว้าจากการสังเกต การสัมภาษณ์ส่วนย่อย ๆ จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาสร้างเป็น ข้อสรุปรูปแบบการจัดการเรียนรู้ [10] โดยตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือโดยดูความเหมาะสมของข้อคำถาม ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม แนวคำถาม ในการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสร้างเครื่องมือตาม วัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประเด็น คือ 1) ศึกษาสภาพ ปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้รายวิชานิติศาสตร์ ตัวอย่าง แนวคำถาม ได้แก่ การเรียนในรายวิชานิติศาสตร์ที่เคย เรียนมาเป็นอย่างดี ? การเรียนวิชานิติศาสตร์ที่อยาก ให้เป็นควรมีลักษณะการเรียนการสอนอย่างไร ? ลักษณะ การเรียนรู้อย่างไรที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดแบบองค์รวม และทำการตรวจสอบความถี่ของข้อมูลด้วยการใช้สถิติ ร้อยละ และ 2) สร้างรูปแบบและเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้รายวิชานิติศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบ องค์รวม แบบประเมินทักษะการคิดแบบองค์รวม โดยใช้สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ ด้วยกิจกรรม พิชิต GI กำแพงเพชร 4 ขั้นตอน ได้แก่ มองถิ่นให้รู้ รอบ บอกปัจจัย คลี่คลายสงสัย และเข้าใจองค์รวม และ สร้างเกณฑ์การประเมินทักษะการคิดแบบองค์รวม โดย ปรับปรุงตามคำแนะนำของที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดแนวทางการรวบรวมข้อมูลตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ รายวิชานิติศาสตร์ ดำเนินการโดยการขออนุญาตเก็บ ข้อมูลจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลอง ลานกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักเรียน โดยใช้วิธีการ สนทนากลุ่ม ลงรายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์การ เรียนรู้รายวิชานิติศาสตร์ และครูผู้สอนโดยใช้การ สัมภาษณ์เชิงลึกจาก 2 โรงเรียน ใช้เวลา 30-40 นาที ซึ่งมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อมูลจาก การสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถี่ของข้อมูลลงในตาราง โดยได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูล

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชา นิติศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม โดยใช้ สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ด้วยการศึกษา เอกสาร งานวิจัย รวมถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ และจากกลุ่มผู้ให้ ความรู้ ได้แก่ เจ้าของสวนกล้วยไข่กำแพงเพชรและ นักเรียนที่ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้รับอนุญาตจาก เจ้าของสวนในการจัดกิจกรรม พิชิต GI กำแพงเพชร และเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยการขอ อนุญาตเก็บข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ลง รายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ทางด้านวิชาการเกษตร และ ความรู้ด้านการเพาะปลูกกล้วยไข่กำแพงเพชร ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมงต่อครั้ง ซึ่งมีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ การถ่าย คลิปบันทึกขณะทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

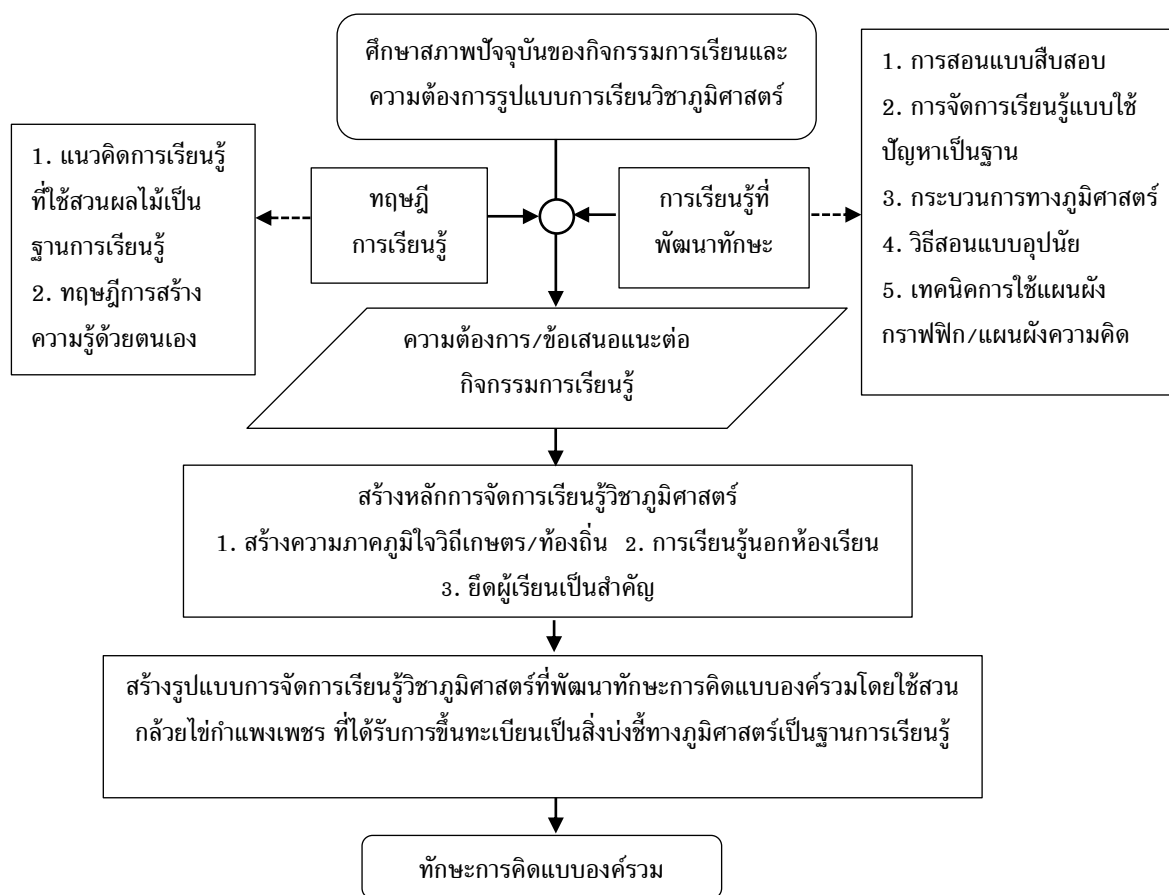
ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ กระบวนการในการเก็บข้อมูล จนถึงหลังเสร็จสิ้นการ เก็บข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสร้างข้อสรุป การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) [11] ที่ ได้จากการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการ จำแนก และจัดกลุ่มข้อมูลสภาพปัจจุบันและความ ต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แล้วนำข้อมูลมาสร้าง เป็นข้อสรุปเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) [12] ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การศึกษาเอกสาร ร่วมกับการตรวจสอบ สามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล (Review Triangulation) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูล เมื่อข้อมูลถูกต้องสมบูรณ์แล้ว จึงเขียนรายงาน แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยจำแนกข้อมูลเพื่อ ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ตามกรอบการวิจัย ดังภาพที่ 1 และสามารถสรุปขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยได้ดัง ตารางที่ 1

3. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ แบ่ง ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการ จัดการเรียนรู้รายวิชานิติศาสตร์ พบว่า ยังคงใช้การสอน แบบบรรยายเนื้อหาเป็นหลัก การใช้สื่อการสอนและ แหล่งเรียนรู้ขาดความหลากหลาย ผู้สอนและผู้เรียน ขาดการนำกระบวนการทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการ จัดการเรียนการสอน โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 1 วิธีการดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล	คำถาม/กิจกรรม	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนรู้	- แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก 2 โรงเรียน จำนวน 10 คน	แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้การสอนที่เป็นอยู่และความคาดหวัง	ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ระหว่าง การเก็บข้อมูล จนถึง หลังเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ	ข้อมูลสภาพปัจจุบันของการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน และความต้องการต่อ
	- แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก	ครูผู้สอนสาระภูมิศาสตร์ จาก 2 โรงเรียน จำนวน 2 คน	รูปแบบการสอนที่เป็นอยู่ สภาพปัญหา แนวทางการสอนภูมิศาสตร์ที่ดีเป็นอย่างไร	สร้างข้อสรุปการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ความถี่ ร้อยละ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และ การแสดงความคิด-	รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม

ตารางที่ 1 วิธีการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล	คำถาม/กิจกรรม	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดแบบองค์รวม	- รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พิชิต GI กำแพงเพชร - แผนการสอน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองลานวิทยา จำนวน 45 คน	กิจกรรมการเรียนรู้พิชิต GI กำแพงเพชร	เห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม: กรณีศึกษากล้วยไข่ กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้สวนกล้วยไข่เป็นฐานการเรียนรู้
	- แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก	- เกษตรกรผู้เพาะปลูกกล้วยไข่ กำแพงเพชร จำนวน 1 คน - เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตร จำนวน 1 คน	ความเป็นมาของกล้วยไข่ กำแพงเพชร องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อกล้วยไข่ และแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สวนกล้วยไข่เป็นแหล่งเรียนรู้		
	- แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม - แบบประเมินทักษะ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองลานวิทยา จำนวน 5 คน	ความคิดเห็นมีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้		

ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น โดยสรุปความถี่ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงเป็นค่าสถิติร้อยละ ดังนี้

1. ด้านเวลา พบว่า ชั่วโมงการสอนมีเวลาจำกัด (คาบเรียนละ 50 นาที) ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ครูผู้สอนจึงใช้การบรรยาย ยกตัวอย่างภาพประกอบ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ทันภายในคาบเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.85

2. ด้านสื่อและอุปกรณ์ พบว่า สื่อการสอนในโรงเรียนยังขาดความหลากหลาย โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ทั่วไป เช่น แผนที่ ลูกโลก เป็นต้น ซึ่งมีสภาพเก่า และไม่ค่อยได้ใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 69.23

3. ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนไม่ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น น้ำตก ภูเขา สวนผลไม้ มาใช้ในการเรียนการสอนมากนัก คิดเป็นร้อยละ 69.23

4. ด้านครูผู้สอน พบว่า ขาดความชำนาญในการสอนเนื่องจากไม่ได้จบการสอนสังคมศึกษาโดยตรง

อีกทั้งยังพบว่า ครูขาดความเข้าใจในหลักสูตรและขาดทักษะการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาระภูมิศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่เน้นกระบวนการทางภูมิศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 69.23

5. ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนบางส่วนไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ เนื่องจากมีเวลาเรียนน้อย รูปแบบการสอนของครูที่เน้นการบรรยายทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และต้องเรียนหลายวิชา ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 61.54

ส่วนที่ 2 ความต้องการที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ จากการสัมภาษณ์นักเรียนครูผู้สอน และผู้ให้ความรู้ด้านกล้วยไข่กำแพงเพชร สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนได้ลงมือทำจริงและสัมผัสกับของจริง เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 100

- 2. ต้องการลงไปเรียนรู้อย่างแท้จริง นอกห้องเรียน เช่น สถานที่ธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 69.23
- 3. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างความสุข สนุกสนานให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 38.46
- 4. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการและทักษะการคิด เช่น การคิดอย่างมี

พิจารณา การให้เหตุผล การคิดเชื่อมโยง และการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 61.54

- 5. ต้องสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.15

ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางแสดงความถี่ของข้อมูลสภาพการจัดการเรียนและความความต้องการต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความถี่ของข้อมูลสภาพการจัดการเรียนและความต้องการต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวถึงในการสัมภาษณ์

ประเด็น	ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
เวลา	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	7	53.85
สื่อ/อุปกรณ์	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	9	69.23
กิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติ	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	13	100.00
การใช้แหล่งเรียนรู้จริง	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	9	69.23
ความสามารถของครูผู้สอน	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	9	69.23
ความสนใจของผู้เรียน	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	8	61.54
กิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	8	61.54
กิจกรรมที่สนุกสนาน	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	5	38.46
ความภูมิใจในห้องเรียน	นักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่เกษตร	13	6	46.15

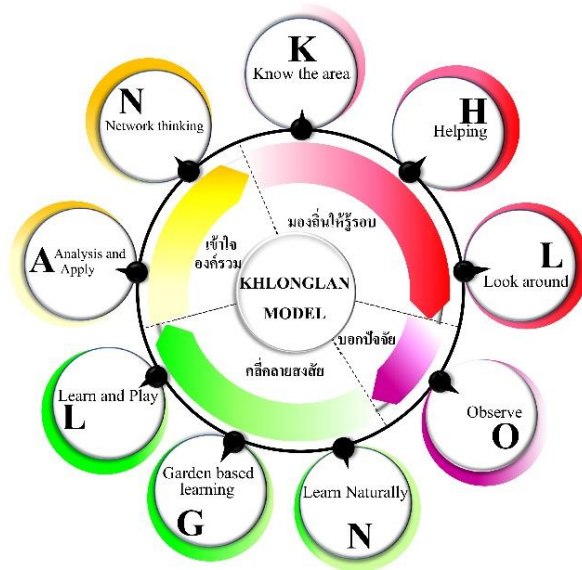
2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาลักษณะปัจจุบันและปรากฏการณ์ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ จึงนำมาเป็นกรอบในการสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวม โดยใช้สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ โดยสร้างเป็นหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความภาคภูมิใจในวิถีเกษตรท้องถิ่น 2) การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ 3) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกิจกรรม พิชิต GI กำแพงเพชร ภายใต้โมเดลการจัดการเรียนรู้ที่ชื่อว่า KHLONGLAN Model โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังภาพที่ 2 และตารางที่ 3.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ KHLONGLAN Model ด้วยการประเมินทักษะการคิดแบบองค์รวม ซึ่งมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินแบบองค์รวม (Holistic scoring rubrics) [13] ที่แสดงระดับความสามารถการคิดแบบองค์รวมตั้งแต่ระดับปรับปรุง (1) ถึง ดีเยี่ยม (5) ตามลำดับ โดยนักเรียนมีทักษะการคิดองค์รวมใน

ระดับ ดีมาก (4) พบว่า ผู้เรียนสามารถเขียนแผนผังเชื่อมโยงออกมาได้ดี ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการสังเกต การวิเคราะห์องค์ประกอบ สร้างความเชื่อมโยงแต่ละปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดเป็นกล้วยไข่กำแพงเพชร ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างมีเหตุและผล โดยปัจจัยที่นักเรียนวิเคราะห์ได้ในภาพรวม ได้แก่ สายพันธุ์กล้วยไข่ สภาพพื้นที่ อากาศ ความหนาแน่น ปุ๋ย แร่ธาตุ ความชุ่มชื้น การดูแล และคน

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 5 ประเด็น คือ 1) ด้านบริหารและจัดสรรเวลา 2) ด้านสื่อและอุปกรณ์ 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านครูผู้สอน 5) ด้านผู้เรียน โดยในด้านเวลาเรียนเป็นไปตามกระทรวงศึกษาธิการ [14] ที่กำหนดเวลาเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง /40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน เท่ากับ 1 หน่วยกิจ แต่โรงเรียนกำหนด การสอนตาม หลักสูตรเป็น คาบเรียน

ภาพที่ 2 KHLONGLAN MODEL ของ ทศวัฒน์ ชอแก้ว

ตารางที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

พีชิต GI กำแพงเพชร	KHLONGLAN Model	คำอธิบาย
1. มองถิ่นให้รอบ	K = Know the area H = Helping L = Look around	รู้จัก เข้าถึงพื้นที่โดยรอบโรงเรียน/ท้องถิ่น ความร่วมมือจากชุมชน องค์กรภาครัฐ เอกชน มองพื้นที่ให้รอบ จัดหาแหล่งเรียนรู้
2. บอกปัจจัย	O = Observe	สังเกตประเด็นที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. คลั่นสายส่ง	N = Learn Naturally G = Garden base learning L = Learn and Play	เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ใช้สวนเป็นฐานในการเรียนรู้ เรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน สนุกสนาน
4. เข้าใจองค์รวม	A = Analysis & Apply N = Network thinking	เกิดการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ความรู้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัจจัยในระบบธรรมชาติ อย่างเป็นองค์รวม (Holistic)

(คาบเรียนละ 50 นาที) ทำให้เวลาเรียนไม่เพียงพอ ในขณะที่ด้านสื่อ ด้านแหล่งเรียนรู้ และด้านครูผู้สอน มีความสอดคล้องกับ สุदारัตน์ ยอดมงคล [15] ที่ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา พบว่า ชาติสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสมกับเนื้อหา การใช้แหล่งเรียนรู้ที่ยังไม่หลากหลาย และครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ โดยในส่วนของ การนำแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติในท้องถิ่นเข้ามา จัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอคลอง ลานนั้น พบว่า ยังมีการนำมาใช้น้อย เนื่องจากข้อจำกัด ด้านเวลา และการประสานความร่วมมือ ซึ่งเป็นไปตาม ข้อเสนอแนะของ วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ [16] ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นครูจะต้อง

กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผู้เรียน และ สถานศึกษา อีกทั้งไม่สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและ มาตรฐานการศึกษา [3] ได้กำหนดแนวทางสำหรับ ครูผู้สอนที่จะส่งผลให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะกระบวนการทางภูมิศาสตร์ โดยพบว่า ครูขาดความเข้าใจในหลักสูตรสาระ ภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่เน้น กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เกิดทักษะทาง ภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนที่ จะทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงทักษะทางภูมิศาสตร์ที่ ถูกระบุไว้เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และในด้าน ผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

จากการสอนที่เน้นการบรรยาย และไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งต่างจากผลการศึกษา ธีรฤดี สารขวัญ [17] พบว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิศาสตร์ในแนวทางใหม่ๆ ผู้เรียนเกิดอิสระทางความคิด เกิดความสนใจในการเรียนวิชา ภูมิศาสตร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสภาพการสอนภูมิศาสตร์ที่เป็น อยู่สอดคล้องกับ Demirci A. [18] ที่พบว่า ครูผู้สอนมีอุปสรรคในการสอนภูมิศาสตร์ด้วยการใช้ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ และการสอนด้วย เทคนิคที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ และ ทีวี เป็นต้น

2. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชา ภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดแบบองค์รวมโดยใช้ สวนกล้วยไข่กำแพงเพชรที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ ภายใต้ KHLONGLAN Model สามารถกำหนดบทบาทของ ครูผู้สอน และบทบาทของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดทักษะการคิดแบบองค์รวมได้ สอดคล้องกับ ทิศนา แคมณี ที่กล่าวว่า รูปแบบการสอนต้องมีการอธิบายหรือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อัน จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด [19] ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 บทบาทครูและบทบาทนักเรียน KHLONGLAN Model

KHLONGLAN Model	บทบาทครู	บทบาทผู้เรียน
K = Know the area	ต้องรู้จักพื้นที่ ท้องถิ่น	รู้จักสถานที่ในชุมชน ท้องถิ่น
H = Helping	ต้องประสานความร่วมมือชุมชน	รวมกลุ่ม ร่วมมือเรียนรู้ ทำกิจกรรม
L = Look around	ต้องจัดหาแหล่งเรียนรู้	ใช้พื้นที่ใกล้ตัวเป็นแหล่งเรียนรู้
O = Observe	ต้องสังเกต หาประเด็นมาใช้สอน	สังเกตสิ่งต่าง ๆ ในแหล่งเรียนรู้
N = Learn naturally	ต้องสร้างการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ	เรียนรู้ท่ามกลางธรรมชาติ
G = Garden base learning [20]	ใช้สวนเป็นฐานในการเรียนรู้	ลงไปเรียนรู้ในสวนผลไม้
L = Learn and Play	จัดกิจกรรมให้สนุกเพลิดเพลิน	เรียนรู้อย่างสนุกสนาน
A = Analysis and apply	ต้องให้คิดวิเคราะห์ ปรับประยุกต์	วิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยต่าง ๆ
N = Network thinking	ให้คิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ ปัจจัยในระบบธรรมชาติอย่างเป็นองค์ รวม (Holistic)	เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปัจจัยใน ระบบธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม (Holistic)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความ สอดคล้อง สันติ ศรีสวนแดง [8] และ อภิเดช ช่างชัย [21] ที่เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเกษตรเป็นฐาน (Garden Based Learning) โดยเป็นส่วนเกษตรที่ตั้งอยู่ ในชุมชนผ่านการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง เห็น คุณค่าของวิถีเกษตรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน ดังที่ อัจฉรา ศรีพันธ์ [22] กล่าวว่าแนวคิดการศึกษา บนฐานชุมชนเป็นการนำแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาใน การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเกี่ยวกับธรรมชาติของ โลกและความสัมพันธ์ โดยใช้สภาพแวดล้อม หรือแหล่ง เรียนรู้รอบสถานศึกษามาเป็นสื่อกระตุ้น ทั้งยังเป็นการ สร้างแหล่งเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน ดังที่ Learning through Landscapes [23] กล่าวถึง การให้มองถึงความ เป็นไปได้ในการนำสวนผลไม้มาใช้จัดการเรียนรู้ โดย ได้รับความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานภาครัฐ อันจะ นำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนอกห้องเรียน ดังที่ อรนุช

ลิมตศิริ [24] นำเสนอหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เรื่อง กล้วย โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน สำหรับเด็ก ตามความต้องการของผู้เรียนที่อยากเรียนรู้นอกห้องเรียน นอกจากนี้ KHLONGLAN MODEL ยัง สอดคล้องกับ ชัยวิจิต เขียรชนะ [25] ที่กล่าวว่าโมเดล จะต้องสามารถตรวจสอบ อธิบาย หรือทำนาย หรือ ควบคุม ปราบกฎ การณ์ที่ศึกษาได้ ซึ่งโมเดล KHLONGLAN Model เป็นไปตามลักษณะดังกล่าว คือ เมื่อนำไปใช้แล้วสามารถให้ผลการศึกษาตามที่ผู้ ศึกษาคาดหวัง คือ เกิดการคิดแบบองค์รวมเกิดขึ้น โดย ผลการประเมินทักษะการคิดแบบองค์รวม (Holistic Thinking) ของผู้เรียนอยู่ในระดับ ดีมาก ผลการ ประเมินทักษะของผู้เรียนอยู่ในระดับ 4 ขึ้นไป คือ สามารถระบุและเชื่อมโยงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในสวน กล้วยไข่ได้มากกว่า 6 ปัจจัย พร้อมระบุเหตุผล ความสัมพันธ์แต่ละปัจจัยได้อย่างสอดคล้องกัน ซึ่ง สอดคล้องกับธีรฤดี เชื้อพระของ [6] ที่ศึกษาทักษะการ

คิดแบบองค์รวมของนักเรียนโรงเรียนสารภีพิทยาคม ซึ่งแสดงการคิดที่มองเห็นความสัมพันธ์ทุกมิติแบบองค์รวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและมิติมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน อยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการศึกษาบริบทของพื้นที่และแหล่งกำเนิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยที่ผู้สอน หรือหน่วยงานการศึกษา สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีลักษณะโดดเด่น

2. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องกัน และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการรู้จักสังเกต ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เพื่อให้เกิดทักษะทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในหลักสูตร

3. ควรจัดให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้โดยใช้สวนเป็นฐาน สำหรับการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวมของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติรอบตัว รอบชุมชนที่อาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยศึกษาที่เน้นการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยมาบูรณาการปรับใช้ในมิติของการศึกษา ผ่านการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อเป็นการถ่ายทอด สืบสาน องค์ความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้คงอยู่สืบไป และยังสามารถเป็นแนวทางให้ชุมชนต่าง ๆ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเองได้

2. ควรนำ KHLONGLAN Model ไปวิจัยต่อในพื้นที่อื่น ๆ และศึกษาผลที่เกิดขึ้น สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ได้หรือไม่

4. เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.

- กรุงเทพฯ: บริษัท พร็อพเพอร์ตี้กราฟฟิก จำกัด; 2545.
2. อุดุลย์ วัลศรีคุณ. การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 2557;8:1-17.
3. กระทรวงศึกษาธิการ. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และแนวทางการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2560.
4. กนก จันทรา. การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ Geo-Literacy Learning for our Planet. อดบตทเรียน. ประสภารณการจัดการเรียนรูภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2561.
5. อมรรัตน์ ศรีเจริญ. การพัฒนาทักษะการคิดองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี; 2548.
6. อธิวรรณา เชื้อ พระชอง. การจัดการเรียนรู้กระบวนการภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบองค์รวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสารภีพิทยาคม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 2564; 16:412-24.
7. ออมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนาศร. แนวคิดการศึกษาอิงสถานที่: การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้แก่เยาวชนโดยใช้บริบทชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 2558;21:81-112.
8. สันติ ศรีสวนแดง. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สวนเกษตรเป็นฐาน. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์; 2556.
9. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร. กล้วยไข่ จังหวัดกำแพงเพชร [อินเทอร์เนต]. 2564 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2565]. เข้าถึงได้จก <https://www.opsmoac.go.th/kamphaengphet-performance-preview-431391791835>

10. ชนิตา จิตตรุทธะ. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณกับ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ: ความแตกต่างของความเชื่อทางญาณวิทยา. วารสารการจัดการสมัยใหม่ 2552;7:13–26.
11. เอื้อมพร หลินเจริญ. เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2555;17:17–29.
12. ลัดดาวัลย์ สำราญ. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลวิจัยเชิงคุณภาพ [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2565]. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/laddawansomern/home?authuser=0>
13. พิษิต ฤทธิจรรยา. เกณฑ์การให้คะแนน: เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงตรงและยุติธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 2562;12:1–16.
14. กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราชการ 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2551.
15. สุดารัตน์ ยอดมงคล. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ บูรณาการแบบองค์รวมเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี วิจารณญาณ วิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ 2560;10:19–25.
16. วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. วารสาร บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2561; 11:179–91.
17. ถิรวิมล สารขวัญ. การพัฒนาการเรียนการสอนด้วย วิธีการเรียนรู้แบบการค้นพบโดยใช้โปรแกรมกู เกิ้ลเอิร์ธในวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการครุศาสตร์ อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ 2562;10:122–30.
18. Demirci A. How do teacher approach new technologies: Geography teachers' attitudes towards geographic information systems (GIS). European Journal of Education studies 2009; 1:43–53.
19. ทิศนา เขมมณี. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย; 2561.
20. Worth K. Garden-Based Learning [Internet]. 2015 [cited 2022 April 8]. Available from: <https://www.edutopia.org/blog/garden-based-learning-kristin-stayer>
21. อภิเดช ช่างชัย. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. Veridian E-Journal, Silpakorn University 2560;10: 1544–60.
22. อัจฉรา ศรีพันธ์. การศึกษาบนฐานชีวิตและชุมชน: เมื่อประชาชนลุกขึ้นมาปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น; 2561.
23. Learning through Landscapes. School orchards. Winchester: United Kingdom; 2019.
24. อรุณช ลิ้มศิริ. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอก ห้องเรียนสำหรับเด็ก. วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา 2564;15:234–58.
25. ชัยวิจิต เขียรชนะ. การสร้างและการพัฒนา โมเดล/รูปแบบ/แบบจำลอง/ตัวแบบ. วารสาร ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย 2560; 9:1–11.